

JOGGYAKORLAT.

A judikatura kiemelkedő döntései. A válságjog köréből három döntésünk van; valamennyi *adás-vételi* jogviszonyban emelt *gazdasági lehetetlenülési* kifogást bírál el. A gazdasági lehetetlenülést egyik ítélet sem állapítja meg, ami csak helyeselhető, mivel a gazdasági viszonyoknak az utóbbi években bekövetkezett változásai nem érték el azt a fokot, amely indokoltá tenné a hitelezett vételárak bírói leszállításának lehetőségét. A Kúria azonban mindhárom esetben nem evvel indokol, hanem másként érvel. Ezek az indokok talán nem is mindenben helytállóak. A P. VI. 249/1934. sz. ítélet szerint gazdasági lehetetlenülésről csak kölcsönösen halasztó ügylet esetében lehet szó, vagyis akkor, ha mindkét fél szolgáltatása még csak a jövőben fog megtörténni és nem állapítható meg gazdasági lehetetlenülés olyan esetben, ha az egyik fél már teljesített. Bár ez az ítélet az esetek túlnyomó részében elvágja a gazdasági lehetetlenülés megállapításának lehetőségét, az ítéletben elfoglalt álláspont elméletileg mégsem aggálytalan. Ha ugyanis a gazdasági viszonyokban oly mérvű változás áll be, hogy annak kihatásai az adás-vételi szerződésekre is kiterjednek: úgy nem lehet döntő jelentőséget tulajdonítani annak a körülménynek, vajjon teljesedésbe ment-e az egyik fél részéről a szerződés. A másik fél részéről teljesítetlen szerződésnél még mindig érvényesülhet a bírói szerződés-módosítás, sőt érvényesülhet elvileg a bírói restitutio in integrum is, bár nyilvánvaló, hogy az utóbbi alternatívát a bíróság csak nagyobb megfontolás után fogja választani. A Kúria által kimondott elv ezenkívül csak oly jogviszonyokra volna alkalmazható, amelyeknél a kétoldalú teljesítés fogalmilag lehetséges; nem jöhetne tekintetbe pl. örökjogi vagy házassági vagyoni jogviszonyoknál, amelyeknél pedig a Kúria legújabb gyakorlata szerint jelentős tere van a gazdasági lehetetlenülés érvényesülésének. A P. VI. 5285/1933. sz. ítélet szerint nem lehet helye gazdasági lehetetlenülés megállapításának olyankor, midőn az egyik szerződő fél az ügyletkötés alkalmával vagyoni erejét túlhaladó gazdasági kockázatot vállal. Az kétségtelen, hogy a gazdasági lehetetlenülés jogszabályai nem szolgálhatnak alkalmul vagy ürügyül meggondolatlanul vállalt kötelezettségek teljesítése alól való menekülésre, viszont túlszigorúnak látszik, hogy a kötelezettség vállalóját mintegy büntetésből megfosszuk őt különben megillető jogoktól vagy kedvezményekről. Végül mellőzi a gazdasági lehetetlenülés kimond-

dását a P. VI. 1011/1934. sz. ítélet is, azonban nem elvi, hanem konkrét okokból.

*

A P. V. 1036/1934. sz. ítélet szerint a *telekkönyvi szerző köfeles a telekkönyvi irattárat is megtekinteni*, ha a fennálló bejegyzések tartalma aggályra ad okot. A Kúriának volt már korábban ily gyakorlata (ifj. *Szigeti* lapunk f. é. 141. oldalán), míg egyes újabb döntések a telekkönyvi irattár anyagának megtekintését arra való tekintet nélkül minősítették szükségesnek, aggályos-e a telekkönyv tartalma vagy sem. Enyhébb felfogást tükröztet vissza a P. V. 6561/1933. sz. ítélet, amely szerint a vevő, aki a telekkönyv megtekintését az eladó kijelentéseiben és a helyi pénzügyi ügyésze által neki megmutatott telekkönyvi szemlében bízza mulasztotta el, mégis az adás-vételi szerződés hatálytalanságát kérheti, ha utóbb kiderül, hogy az ingatlant az eladó által elhallgatott jelzálogjogok terhelték. Nem hagyható azonban figyelmen kívül, hogy a két eset között igen lényeges a különbség; más a dologi jogi és más a kötelmi jogi szemlélet, másképp kell elbírálni azt az esetet, midőn a telekkönyvi szerző minden már fennálló vagy jövőben keletkező telekkönyvi jog érdekeltjével áll szemben és más a helyzet akkor, midőn csak eladó és vevő jogvitájáról van szó, amidőn a vevőnek azt a mulasztását, hogy a telekkönyvet nem nézte meg, kellően paralizálja az eladó ama dolózus cselekménye, hogy fennálló terheket a vevő előtt elhallgatott.

*

A jelzálogjogi rangsor két kérdését döntötte el igen érdekesen a Kúria. A Pk. V. 5033/1933. számú végzés szerint *költségbiztosítéki jelzálogjog keretbiztosítéki*, tehát tőke fedezetéül szolgáló *jelzálogjoggá alakítható át*, mivel ez a későbbi hitelezőkre nézve nem sérelmes. A Pk. V. 3214/1933. sz. végzés szerint a tulajdonosnak a jelzálogjog *ranghelyével való rendelkezési joga lefoglalhatatlan*.

*

A Pk. V. 4710/1932. sz. végzés szerint a *csatornázási járulék előnyös tétel*. Az indokolás szerint a csatornázási járulék előnyös volta a konkrét esetben nem is volt vitás, hanem csak az volt kérdéses, három évnél régebb-e vagy sem az előnyösen sorozott járulék. Felhozható azonban ezzel szemben az, hogy a K. K. H. Ö. 83. §. a községek (városok) követelésesei közül csak az adókat tartja előnyösen sorozhatóknak, evvel szemben azonban a 10. sz. J. D. indokolása kifejezetten kimondja, hogy a csatornázási járul-

lék nem közteher, de nem is dologi teher. Hasonlóképen kétségre vonja a hasonló jogi természettel bíró útburkolási járulék közteherminőségét a 120. sz. E. H. A Pk. V. 3383/1933. sz. végzésben a kir. Kúria a székesfővárosi nem ipari célra szolgáló *víz díjának*, a Pk. V. 1873/1934. sz. végzés a *vízvezetési házi csatlakozás* költségeinek, végül a Pk. V. 576/1934. sz. végzés a *kéményseprési díjnak* törvényes elsőbbségét mondja ki. Utalok az előző számunk hasonló helyén (471. old.) mondotakra, ahol aggályosnak minősítettem azt a nízust, amely a jelzőlogos hitelezőket megelőző előnyös kielégítésre jogosultak körének túlságos kiterjesztésére törekszik. Ismétlem, az elsőbbség csakis városi vagy községi *adókat* illet meg, nem részesíthetők tehát ebben az elsőbbségben azok a bármily közérdekű közüzemi szolgáltatások, amelyeknek adójellegük nincs. Hiszen az adót éppen az különbözteti meg a közüzemi szolgáltatásoktól, hogy az adóval szemben ellenérték nem jár, mert az adókból fenntartott közintézmények meglétét nem szoktuk az adó ellenértékének tekinteni.

*

A *kártérítési jog* köréből több érdekes döntést regisztrálhatunk. Az *óvadékos elmebetegsége alatt elsikkasztó személy* nem kötelezhető minden további nélkül kártérítésre — mondja ki a P. VI. 6045/1933. sz. határozat — hanem vizsgálendő, vajjon az óvadékszerződés megkötése idejében is fennállott-e az ő elmebetegsége, mert ha igen, kártérítés csak akkor jár, ha azt tekintettel a körülményekre, különösen a felek vagyoni viszonyaira, a méltányosság megkívánja; nem jár kártérítés akkor, ha a másik fél az elmebetegséget a szerződéskötéskor felismerhette. A P. I. 5997/1933. sz. ítélet nem állapítja meg a vasut vétkességét azért, hogy a vonatra menetközben felugró és onnan leeső felperest elgázoló ellenvonat pár perccel a menetrendszerű idő előtt érkezett az állomásra. A Kúria az adaequat okozatosság elvét teszi magáévá, amely szerint a kártérítési kötelezettséget csak olyan vétkes magatartás vonhatja maga után, amely közönséges tapasztalat szerint akár egymagában, akár kellő előrelátás mellett számbavehető ténykörményekkel kapcsolatban a balesetet a dolgok természetes rendje szerint előidézhetette. A P. I. 5477/1933. sz. ítélet szerint nem *éviült el* annak a kiskorúnak a baleseti kártérítési követelése, aki a baleset megtörténte után 19 évvel indított pert, noha volt apja, aki vele egyáltalában nem törődött és az árvaszék neki csak röviddel a perindítás előtt rendelt gyámot. Bármennyire méltányos is ez az álláspont a kis-

korú felperesre, mégis figyelembe kell venni a másik fél szempontjait is; a rövid elévülési idő statuálásának nyilván az a célja, hogy a balesetért felelős személy se maradjon túlhosszu ideig bizonytalanságban. A sérült fél apjának nemtörődömsége nem eshetik kizárólag a kötelezett fél terhére.

*

Az Országos Társadalombiztosító Intézet azonnali hatállyal megszüntette avval a vállalkozóval való jogviszonyát, aki az igényjogosultaknak műfogakat készített és javított. A Kúria P. VII. 6131/1933. sz. ítélete rendkívül érdekes indokolással marasztalja kártérítésben az intézetet, kimondván, hogy mivel a felperesnek kötelességében állott egész üzleti tevékenységét az alperes kívánságaihoz alkalmazni, ami egyéb megrendelőinek mellőzésével járt, az intézetnek kötelessége volt az, hogy a jogviszony megszüntetésének szándékát megfelelő időben előre közölje a fellelperessel és neki ezáltal alkalmat adjon, hogy addig fennállott tevékenységét károsodás nélkül csökkenthesse és készíthesse elő újabb megrendelő körének megszerzését.

*

A Kúria munkajogi gyakorlatából számos döntés kiemelkedik a megemlítésre. Egyre jobban kialakul a Kúria gyakorlatában az az elv, hogy a szolgálati viszony döntő ismérve a munkaadó és munkavállaló közötti *függő viszony*. A P. I. 2102/1933. sz. ítélet szerint ennek a függőségnek meglelte esetében nem döntő az, hogy az alkalmazott egész munkaerejét lekötötte-e, nem kellék továbbá az ellenérték előzetes meghatározása sem, mivel ez bírói megállapítással pótolható. A P. I. 1383/1933. sz. ítélet szerint a szolgálati viszony megalapításához szükséges függőség nincs meg avval az iparigazolvánnyal rendelkező önálló kereskedő megbizottal szemben, aki megbízója áruinak bizományi értékesítésével akként foglalkozik, hogy annak nevében jogügyletet nem köthet és az általa teljesített eladásokból keletkező követelésekért készfizető kezesként felel. A P. II. 5504/1933. sz. ítélet szerint a szolgálati viszony *legszemélyesebb természetű* ugyan, ennek dacára a munkavállaló részvénytársaságok egyesülése alkalmával nem tagadhatja meg a beolvasztó társaságnál azonos jogkörben való továbbbszolgálatot, ha ez az új munkaadó tőkeerősebb és nagyobb üzletkörrel bíró vállalat, mint aminő a régi volt és így az egyesülés maguknak az alkalmazottaknak az érdekeit is szolgálja. A P. II. 2565/1933. sz. ítélet szerint *túlórák* díjazását nem lehet követelni a szolgálati viszony megszü-

nése után olyan esetekben, midőn az kikötve nem volt és a munkaadó a szolgálati viszony tartama alatt túlórákat nem fizetett. A P. II. 6093/1932. sz. ítélet szerint a munkaügyi rendelet alá eső alkalmazottaknál is *érvényes az elfogadott szóbeli felmondás*, mivel ez a szolgálati viszony egyetértőleg való megszüntetésének minősül, ami pedig nincsen írásos formához kötve. A P. I. 1936/1933. sz. ítélet szerint a *szolgálati szerződésnek határozott időre való ismételt meghosszabbítása* érvénytelen akkor, ha a munkaadó az alkalmazottat erre avval a céllal bírta rá, hogy őt a határozatlan időre szóló szerződéshez fűződő *jogaiban megrövidítse*. A P. VI. 5431/1933. sz. ítélet szerint azonban nem lehet ily célzatot megállapítani felszámoló városi ruha- és cipőüzem könyvelőjével szemben, akinek alkalmazását a felszámolás tartamához képest időnként meghosszabbították.

A P. II. 950/1933. sz. ítélet nem állapítja meg annak az alkalmazottnak *pénztárosi* minőségét, aki időszakonként a kasszában is ült, a blokkokat, valamint pénzeket átvette és azokkal esténként elszámolt. Az ilyen alkalmazott csak egyszerű pénzbeszedői munkát végez. Pénztáros csak az, aki a pénztár állandó kezelésével van megbízva, a befolyó pénzt nem csupán a mindennap bekövetkező átadásig, hanem az egész üzletkörre kiterjedően önállóan és felelőség mellett állandóan kezeli, rendszerint pénztári kimutatásokat, könyveket vezet és pénztári kulccsal rendelkezik.

Abban a kérdésben, *kiköthet-e a munkaadó oly rögtöni hatályú felmondási okot*, amelyet az ipartörvény ilyenek el nem ismer, a P. II. 761/1933. sz. ítélet foglalt állást és pedig az ily kikötés érvényessége mellett. (Azonos értelmű döntésre hivatkoztam lapunk idei évfolyamának 130. oldalán). Ezzel szemben a budapesti kir. ítélőtáblának P. VI. 13/1931. sz. határozata (H. D. 1934. 67.) az ily kikötést érvénytelennek minősíti a munkaügyi rendelet 2. és 23. §§-ai alapján; ugyanazon döntvénytár 136. sz. alatt korábbi ellentétes kúriai gyakorlatra hivatkozik. Kivánatos volna, hogy ebben a kérdésben egységes állásfoglalás jöjjön létre, sőt nem látszik indokolatlannak a kérdés jogegységi tanács elé való vitele sem.

*

A Pk. V. 3526/1933. sz. végzés szerint a Pp. 555. §-a a telekkönyvi eljárás körében nem alkalmazható és így a telekkönyvi hatóság az előterjesztett felfolyamodásnak saját hatáskörében nem adhat helyt.

Dr. Vági József.